Nederlands
Kwaliteitsinstituut
Dyslexie

Presentatie: Begeleid Hardop Lezen

Nederlands Kwaliteitsinstituut Dyslexie NKD

Begeleid Hardop Lezen

Conny Boendermaker

Docent/onderzoeker
Windesheim in Almere
Lectoraat: Leiderschap in onderwijs en opvoeding

Introductie

- Psycholinguïst en docent Nederlands
- Onderzoeker binnen een lectoraat
- Veel schoolbegeleidingen op taal/lezen
- Lang lesgegeven op de pabo
- Lange tijd dyslexiebehandelaar geweest

Inhoud

- Het onderzoek Leeshulp 4-6 en de aanpak ‘Begeleid Hardop Lezen
- Implicaties voor behandeling dyslectische leerlingen

Manifest LEES waarin een leesoffensief is aangekondigd

https://www.tijdvooreenleesoffensief.nl/

- ‘Doel is een doorgaande leerlijn waarin de ontwikkeling van leesvaardigheid en leesmotivatie hand in hand gaan.’

- Is dit ook haalbaar voor dyslectische kinderen?

Leesmotivatie/leesplezier (PIRLS 2016)

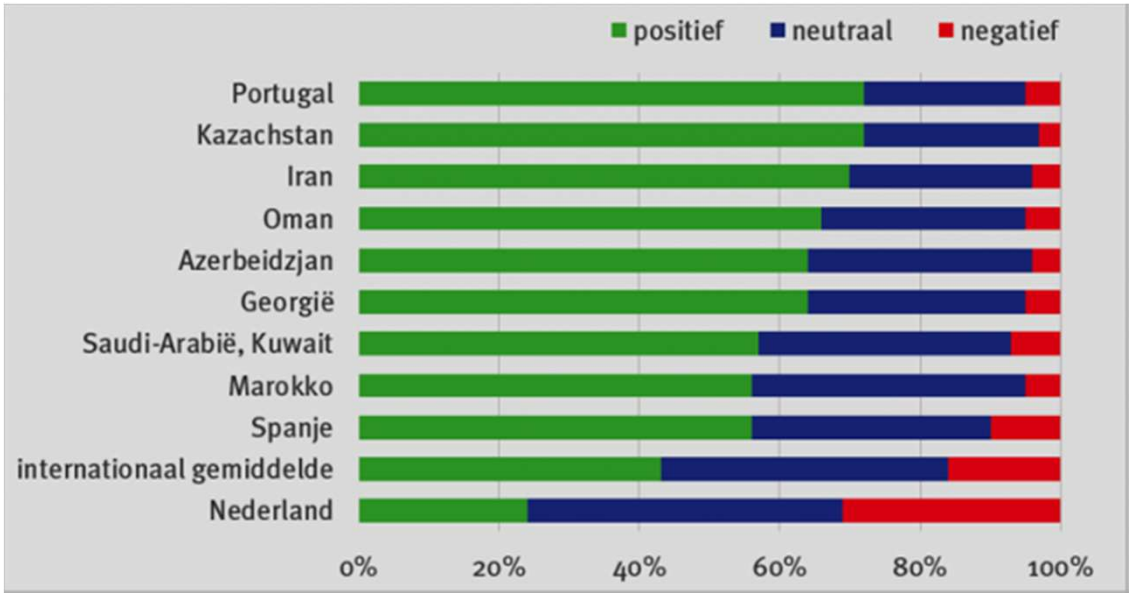

- www.leesmonitor.nu

Leesplezier/leesmotivatie centraal

- Ook (of juist!) voor dyslectische leerlingen is leesplezier van groot belang
- Niet altijd bereikbaar, maar vaak wel ….

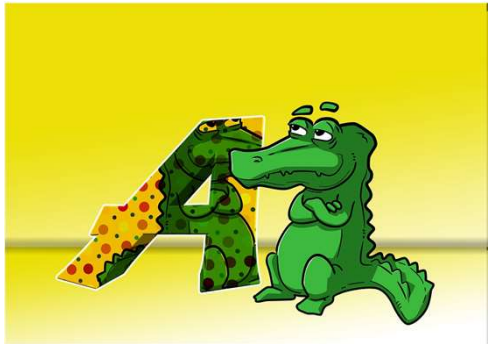

- Leesplezier - leeskilometers
- Leeskilometers - vloeiend leren lezen

Vloeiend lezen

- Vloeiend lezen is '… *reading at an appropriate rate in meaningful phrases, with prosody and comprehension*' (Rasinski & Hamman, 2010, p. 26)

- Hudson e.a.(2020) in een review-artikel over leesvloeiendheid:
- Oude opvatting = vloeiendheid wordt bepaald door woordautomatisering
- Nieuwe opvatting = vloeiendheid hangt samen met zowel 'decoding' als 'comprehension'

Vloeiend lezen

Voor vloeiend lezen is dus van belang:

Accuratesse
Tempo
Prosodie en
Begrip

- Vragen

Hoe kunnen we ook bij dyslectische kinderen toch leesplezier bereiken?

- Leesplezier hangt samen met leesvaardigheid
- In behandeling vaak vooral/eerst op leesvaardigheid
- Leesvaardigheid wordt dan vaak geïnterpreteerd als decoderen (technisch lezen) en automatiseren van woorden

Probeer de woorden zo snel en zo goed mogelijk te lezen

signaal	kerrie	duikbrevet
reddingsbrigade	buitenstaanders	senior
februari	chaotisch	kreukelig
interessant	uitlaatgassen	enthousiast
safari	racen	overtuigd
skateboard	oorspronkelijk	junior
vriendenboekje	hartstikke	woensdagmiddag
twinkeling	wolkenkrabbers	voorkeur
teckel	cape	fanatiek
helderziend	hofhouding	saaier
skilift	surfboard	scheidsrechter
nomaden	luchtvervuiling	gespierd
politiek	zebra	tennisracket
reddingsboot	schildersatelier	keeper
absoluut	boomslang	geblesseerd
rotstekening	tegenkomen	principe
drama	baviaan	instantie
jaarsalaris	karaktertrekken	tribune
snowboard	vastgelijmd	sportverslaggever
opgeschoten	lastigvallen	populair
puppy	dictee	lunchtrommel
dennenboom	beschadigingen	keihard
diepzeeduiken	achttiende	zelfvertrouwen
sterenegevecht	rondreizen	militair
stoer	djembé	gymschoenen
sneeuwscooters	schoonzuuje	techniek
filmindustrie	bezichtigen	tennisspeelster

- Kunnen we ook aan leesvaardigheid en leesplezier tegelijk werken?

- Dat kan- in elk geval bij de wat bredere groep zwakke lezers
- Daarom eerst het onderzoek Leeshulp 4-6

ONDERZOEK

WETENSCHAPPELIJK THEMANUMMER ONDERZOEK

Begeleid hardop lezen blijkt effectief bij zwakke lezers

Zo'n 10 tot 15 procent van de leerlingen in het basisonderwijs ondervindt problemen bij het technisch leesonderwijs. Om zwakke lezers een inhaalslag te laten maken, blijkt de methodiek *Begeleid hardop lezen* effectief. Dat wijst experimenteel onderzoek naar de varianten *Verder lezen* en *Opnieuw* lezen in de verschillende leerjaren uit. Ook laten de uitkomsten zien dat het leesplezier via deze aanpak bij de zwakke lezers toeneemt.

Ron Oostdam, Henk Blok en Conny Boendermaker

Een deel van de leerlingen in de groepen 4 tot en met 6 maakt onvoldoende vorderingen bij vlot technisch lezen. Het betreft leerlingen die relatief langzaam lezen en soms nog veel fouten maken. Aangepaste leeshulp is voor deze leerlingen essentieel zodat ze de aansluiting met hun klasgenoten niet verliezen en om te voorkomen dat ze gedemotiveerd en gefrustreerd raken.

Voor de 10 tot 15 procent zwakke lezers op E- of D-niveau zijn er soms maar beperkte mogelijkheden tot hulp binnen de klas waardoor remediëring buiten de klas van belang is. Bekende programma's die ingezet worden zijn *Connect* (Klanken en Letters, Woordherkenning, Vloeiend Lezen) en *RALFI* ('Repeated, Assisted, Level, Feedback, Interaction', zie Smits & Braams, 2006). Of deze programma's werken is nog niet door experimenteel onderzoek onderbouwd, maar praktijkervaringen wijzen wel op positieve resultaten. Ook fitsen op de computer is een veelvoorkomende werkvorm. Uit onderzoek is echter bekend dat dergelijke oefeningen wel helpen om de gefitste (getrainde) woorden vlotter te kunnen lezen, maar dat ze niet bijdragen aan het vlotter lezen van een tekst.

Begeleid hardop lezen

Vloeiend lezen kan alleen worden verworven door veel en regelmatig oefenen, het zogeheten 'kilometers maken'. *Begeleid hardop lezen* is volgens Amerikaans onderzoek een effectieve methodiek om die leeskilometers te realiseren (National Reading Panel, 2000). Bij deze methodiek leest de leerling hardop een tekst voor waarbij de ervaren begeleider stimuleert, helpt, controleert en corrigeert. Er worden twee varianten onderscheiden: *Verder Lezen* en *Opnieuw Lezen*. Bij *Verder Lezen* leest de leerling steeds nieuwe teksten, bij *Opnieuw Lezen* oefent de leerling met dezelfde tekst totdat er een zekere beheersing is bereikt.

Tijdschrift voor Remedial Teaching 2014/2 22

Het onderzoek Leeshulp 4-6

- Lectoraat Maatwerk Primair Pabo Windesheim Flevoland en Kohnstamm Instituut, Universiteit van Amsterdam
- Gefinancierd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Behoefte aan wetenschappelijk onderzoek naar effectiviteit begeleid hardop lezen in Nederlands taalgebied
- Onder andere gebaseerd op internationaal onderzoek van Kuhn (2005) en O’Connor (2007)

Opzet onderzoek

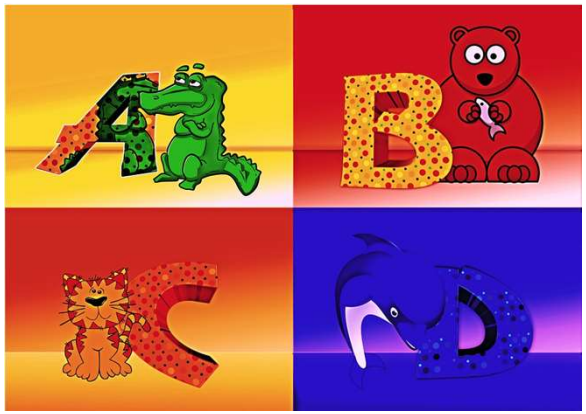

Dubbele focus:

- Leesvaardigheid, gemeten met de DMT
- Leesplezier, gemeten met een vragenlijst

Protocol geschreven voor een aanpak

- Eenvoudig uit te voeren (in onderzoek door onderwijsassistenten)
- Gericht op verbetering leesvaardigheid én leesplezier
- Gericht op het maken van leeskilometers

Wetenschappelijk onderzoek

- Groot onderzoek, twee jaar, ruim 250 leerlingen van verschillende basisscholen, experimenteel design met controlegroep
- Uitgevoerd door dr. Ron Oostdam, dr. Henk Blok en drs. Conny Boendermaker
- Groep 4,5,6
- Het ging om een schoolaanpak op zorgniveau 3 voor zwakke lezers (LR < 67 %, gemiddeld LR = 43 %)
- De dyslectici die op dat moment in een behandeltraject zaten deden niet mee
- Een deel van de deelnemende zwakke lezers voldoet qua leesscores aan dyslexienormen

Vergelijking

- We vergeleken **herhaald lezen** en **verder lezen** in het onderzoek
- We vergeleken de experimentele conditie met de controle-conditie
- Eerste jaar individueel, tweede jaar in kleine groepjes

Keuzes in protocol, gebaseerd op voorgaand onderzoek, bestaande succesvolle aanpakken en op ervaring

- Gericht op time on task
- Gericht op leesplezier

Autonomie

- **Leerling (of groepje) kiest zelf boek** om te lezen uit breed aanbod van verhalend, informatief en gedichtjes. Hierbij speelt het AVI-niveau geen rol, (behalve onder M4)

- **Leerling mag invloed uitoefenen op keuze werkvormen** uit de 5 werkvormen die gebruikt worden

- Leerling **beoordeelt eigen inzet** aan het eind van elke sessie met een smileykaart

Competentie

Feedback via de
‘Wacht-Hint-Prijs’(WHP)-methodiek:

Wacht: wachten met verbeteren tot eind van de zin (of 5 sec)

Hint: geef een tip, afhankelijk van de soort fout. Bijvoorbeeld: ‘lees dit woord nog eens goed’ Of ’lees dit woord eens spellend(zingend)’

Prijs: Geef een bevestiging aan het eind van elke zin die goed is gelezen/na elke goede verbetering

Wacht-Hint-Prijs (Struiksma, 1994, naar Engels voorbeeld)

- Filmpje 1, 3.32-5.25

5 werkvormen

- Simultaan lezen
- Om de beurt lezen
- Voorlezen aan de leesbegeleider
- De rollen omgekeerd
- Herhaald lezen

Afwisseling van werkvormen

- Filmpje 2, 2.31- 4.50
- Filmpje 1, 10.50 -12.15

- Vragen?

Belangrijkste conclusies

- De leesvaardigheid neemt bij de begeleide leerlingen significant sterker toe dan in de controlegroep
- Dit geldt óók voor het leesplezier
- Deze effecten zijn zowel bereikt bij de individuele begeleiding als bij de begeleiding in een groepje van drie leerlingen
- Herhaald Lezen en Verder Lezen zijn even effectief;
  zie voor dit laatste ook Kuhn (2005) en O'Connor (2007)

Voortgang DMT (aantal correct gelezen woorden per minuut)

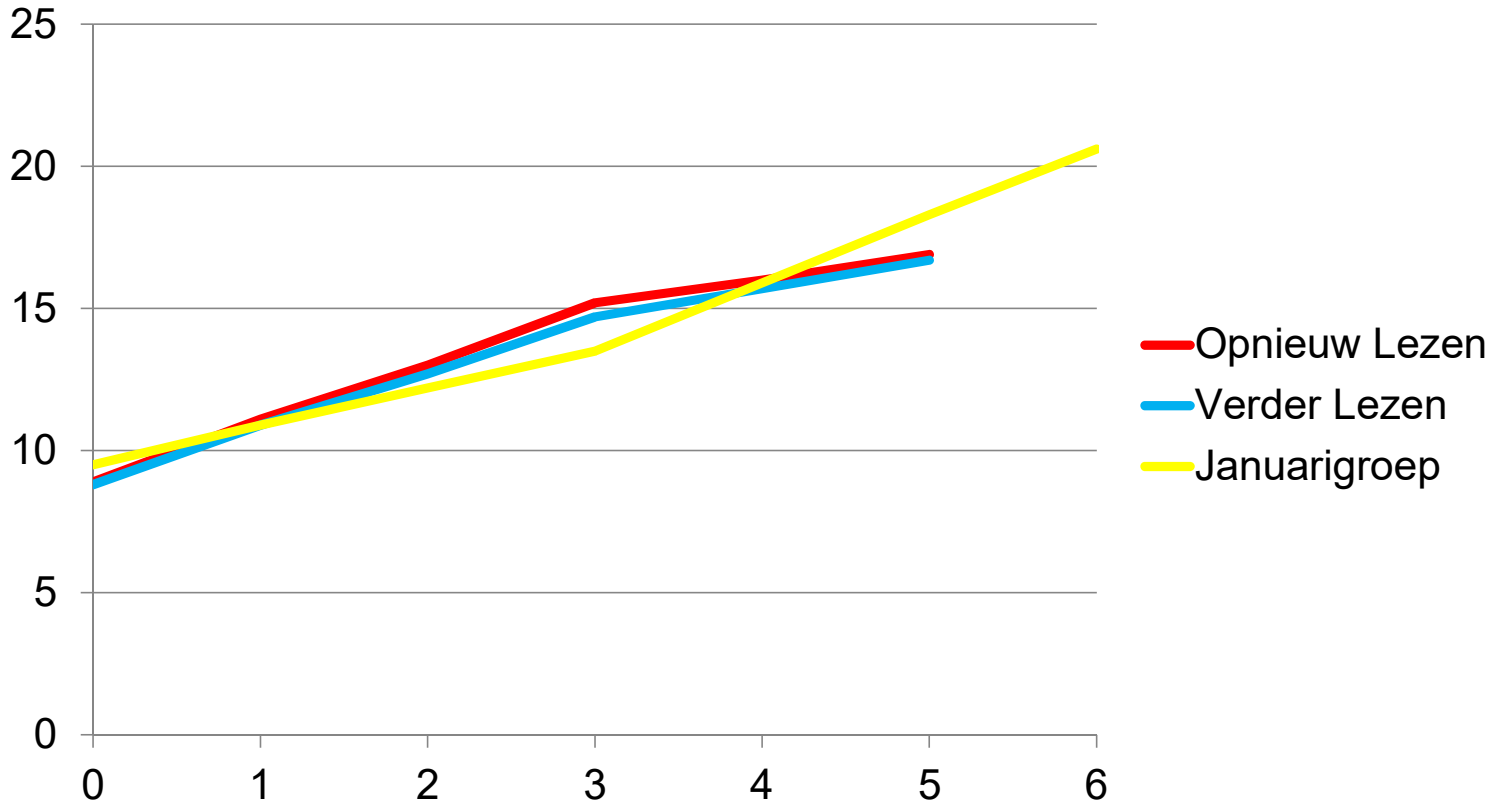

Voortgang Leesplezier

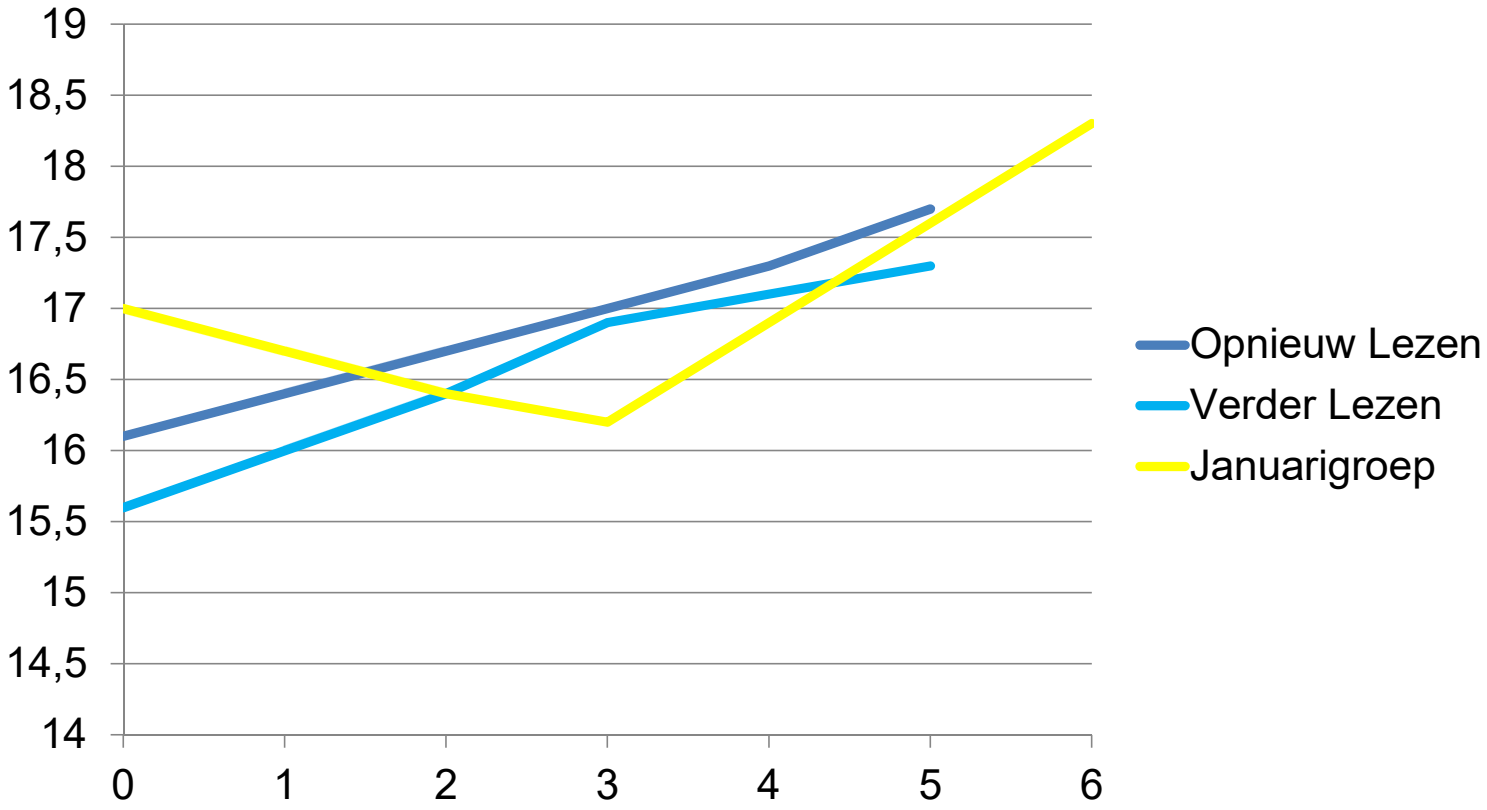

Plezier

- Filmpje 1
- 7.50-9.00

- Vragen

Methodiek Begeleid Hardop Lezen, Link: https://www.nro.nl/wpcontent/uploads/2014/11/Methodiekbeschrijving_begeleid_hardop_lezen_1_.pdf

Voortgekomen uit dit onderzoek

Doelen:

- leerlingen leren vloeiend te lezen
- het leesplezier neemt toe bij de leerlingen

Begeleid hardop lezen, een effectieve methodiek voor zwakke lezers; handleiding voor de schoolpraktijk

Begeleid Hardop Lezen

Belangrijkste kenmerken van de methodiek

- Gevarieerd aanbod boeken/teksten
- Weinig nadruk op passend leesniveau
- Veel nadruk op eigen boekenkeuze
- Feedback volgens Wacht-Hint-Prijs (positieve benadering)
- Vijf werkvormen om mee te variëren in ontspannen sfeer

Is dit toepasbaar op dyslectische leerlingen?

- De ervaring binnen Stichting Taalhulp leert dat deze aanpak ook werkt bij de dyslectische doelgroep
- Naast de gebruikelijke behandeling in de praktijken
- Deze aanpak kan op school aangeraden worden
- Deze aanpak kan thuis toegepast worden

Voor behandeling dyslexie is van belang te beseffen:

- **Met tekstlezen** is ook **woordautomatisering** te bereiken.
- **Verder lezen en herhaald lezen maakt geen verschil voor de resultaten,** dus doen wat leerling het meest motiveert.
- **Niet wachten met boeken, interessante teksten, gedichtjes, etc. te lezen,** zo snel mogelijk mee starten, zodat het leesplezier (terug)komt.
- **AVI-niveau niet leidend**
- Bij kinderen met slechte ervaringen met lezen, **komt niet vanzelf de leesmotivatie terug. Daar moeten en kunnen we in de dyslexiebehandeling iets aan doen.**

Keuzes in de behandeling op grond van dit en ander onderzoek

1. Woordlezen of tekstlezen?

Woordlezen alleen met als doel specifieke woordstructuren te introduceren en te oefenen. Verder vooral tekstlezen, ook met het oog op leesplezier. Zie ook Berends & Reitsma, 2005; Huemer, Landerl, Aro & Lyytinen, 2008.

2. Wel of niet oefenen op tempo?

Oefenen op tempo is niet per se nodig om toch het tempo omhoog te krijgen. Zie ook Blok e.a. (2013)

3. Herhaald lezen of verder lezen?

Kan allebei. Herhaald lezen alleen als het de leerling motiveert en niet als enige werkvorm. Zie ook Kuhn en Stahl (2003) en Hudson e.a. (2020)

Nader onderzoek

- Het zou interessant zijn om deze aanpak te onderzoeken bij de specifieke groep dyslectische leerlingen.

Filmpje 3 lezen thuis:

2.57- eind

Tot slot

Leesvloeiendheid en leesplezier als expliciet doel bij de behandeling van dyslexie,

zodat het kind blijft lezen!

Voor meer informatie

https://www.nro.nl/wpcontent/uploads/2014/11/Methodiekbeschrijving_begeleid_hardop_lezen_1_.pdf

Instructiefilmpjes op you tube:

- https://www.youtube.com/watch?v=BibWdHCxUIA
- https://www.youtube.com/watch?v=KVblqbf0XMo
- https://www.youtube.com/watch?v=oOlxFXe0osI

Literatuur

- Oostdam, R.; Blok, H.; Boendermaker, C. Zwakke lezers effectief helpen met begeleid hardop lezen. Tijdschrift voor Orthopedagogiek, 2011, 50, 574-583.
- Blok,H.; Oostdam, R.; Boendermaker, C. Effecten van begeleid hardop lezen van teksten op technisch lezen, begrijpend lezen, woordenschat en leesplezier bij zwakke lezers in de leerjaren vier tot en met zes. Pedagogische Studiën 2012, 89, 88-103.
- Blok,H.; Oostdam, R.; Boendermaker, C. Effectieve leeshulp aan raders en spellers. Tijdschrift voor Orthopedagogiek, 2013, 52, 10-17.
- Kuhn, M. A comparative study of small group fluency instruction. Read. Psychol. 2005, 26, 127–146.
- O'Connor, R.E.; White, A.; Swanson, H.L. Repeated reading versus continuous reading: Influences on reading fluency and comprehension. Except. Child. 2007, 74, 31–46.
- Hudson, A.; Koh, P.W.; Moore, K.A.; Binks-Cantrell, E. Fluency Interventions for Elementary Students with Reading Difficulties: A Synthesis of Research from 2000–2019. Educ. Sci. 2020, 10, 52; doi:10.3390/educsci10030052

- Vragen

Nederlands
Kwaliteitsinstituut
Dyslexie

NKD

Dank voor uw aandacht

www.nkd.nl